

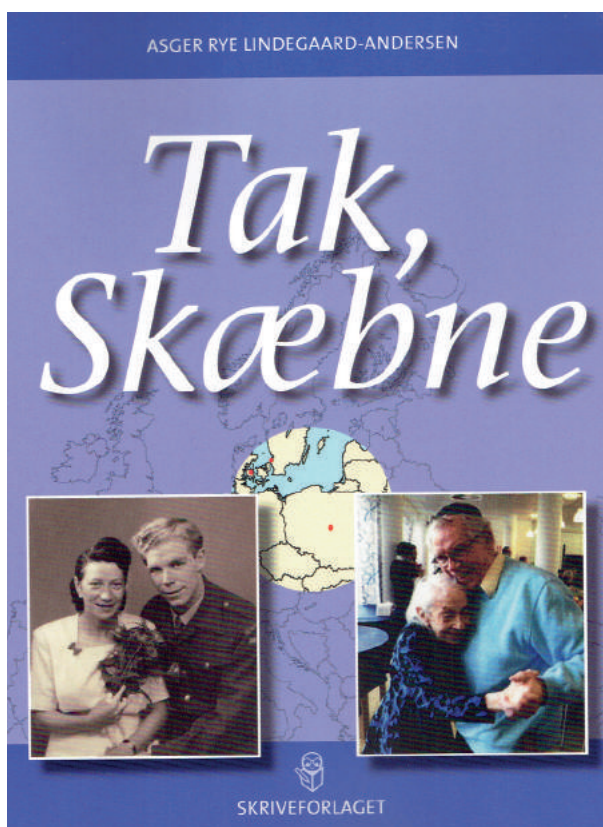
Asger Rye Lindegaard-Andersen

Tak, Skæbne
Skriveforlaget, 2017

Af Allan Falk

Som titlen antyder, har den 92-årige Asger Rye Lindegaard-Andersen skrevet denne bog i taknemlighed over sit rige liv, særligt samlivet med sin kone gennem 64 år, Felicja. Det var på ingen måde en nærliggende skæbne, at brugsuddelerens søn fra Hjallesø skule skulle blive gift med en overlevende fra ghettoen i Lodz og kz-lejrene Auschwitz og Stutthof, men de mødtes efter krigen i køkkenet på Grand Hotel i Mölle, hvor de begge arbejdede.

Asgers egen historie er i sig selv om ikke usædvanlig, så dog for sin tid ikke almindelig. Som nævnt var hans far brugsuddeler, og Asger måtte selv tjene til føden med videre, allerede da han læste til studentereksamen. Han arbejdede som "svajer" (cykelbud) fra 8-17 mandag til fredag, lørdag 8-12. Om aftenen gik han på Akademisk Kursus fra klokken 18.20 til 22.55. Han kom hjem klokken cirka 23.30, og efter lidt te og natmad skulle der læses lektier. Et program, der nok kunne tage pippet fra de fleste, men Asger klarede at tage en matematisk studentereksamen på to år. Hans bedste fag var matematik, kemi og fysik, men derudover var han musisk begavet og havde endda seriøse intentioner om at blive skuespiller. Han gik således til privatundervisning og var til optagelsesprøve på Det Kongelige Teater, men blev dog ikke antaget. I stedet blev han civilingeniør og endte som professor i fysik på Danmarks Tekniske Universitet. Men som soldat i Tyskland efter krigen skrev han revyer, og han spillede og spiller mandolin og klarinet. Et rigt begavet menneske.

Felicja Wilczek, født den 25. januar 1924 i Lodz, havde en lykkelig barndom. Det er nok værd at understrege, for det har sikkert givet hende en ballast, som blev værdifuld under de hårde prøvelser, hun senere kom ud for. Bogen er inddelt i afsnit. De afsnit, som omhandler Felicjas barndom og ungdom, er baseret på bandede in-

Anmeldelser

terviews med hende i årene 1989-1991. Hendes far havde en større væverivirksomhed sammen med en bror i Lodz, der var et centrum for væverier. Hendes mor arbejdede som jordemoder. Felicja var den yngste af seks søskende. Familien må have været anset for at have hørt til den bedrestillede middelklasse. I interviewene fortæller Felicja om en skolekammerat, der spurgte, om man i hendes familie havde kød på bordet hver dag. Det svarede Felicja ”ja” til. Det var ikke tilfældet hos skolekammeraten.

Tilværelsen ændrede sig brat efter den tyske invasion. Jøderne i Lodz blev gennet sammen i en ghetto, og Felicja fik nok at gøre som sygeplejerske på forskellige hospitaler. Beskrivelserne af nød og elendighed og deportationer er detaljerede. Faderen døde af sult og sygdom i Lodz, men Felicja og hendes mor blev deporteret til KZ Auschwitz med den næstsidste transport i slutningen af august 1944. Ved ankomsten blev moderen af en mandlig fange bedt om at tage sig af et lille barn, hvad moderen naturligvis sagde ”ja” til. Hvad hun ikke vidste var, at alle kvinder med børn blev sendt direkte i gaskammeret. Så moderen med det barn, der ikke var hendes, blev sendt til venstre og Felicja til højre. Det var det sidste, Felicja så til sin mor.

KZ Auschwitz var på det tidspunkt overfyldt grundet ankomsten af de mange jøder fra Ungarn, så Felicja blev sendt videre til KZ Stutthof. Der havde hun den glæde at gense sin storesøster Tola. De to var de eneste af de seks søskende, der overlevede krigen. Den ældste søster var før krigen blevet gift og bosat i Frankrig. Hun og hendes mand blev også deporteret til KZ Auschwitz, men en datter, Helene, der kun var fire år yngre end Felicja, overlevede ved at blive skjult hos en bondefamilie i Sydfrankrig.

Efter krigen kom Felicja til Sverige med Røde Kors, hvor hun mødte Asger i sommeren 1946, og de blev gift i 1947 og fik deres første barn, en søn, i 1948. I 1956 fik de deres anden søn. Resten af bogen omhandler et mere traditionelt livsforløb, hvor Asger bliver færdiguddannet som civilingeniør, skriver doktorafhandling og bliver

professor. De boede adskillige år i Sverige, senere i Californien, og bogen giver mange eksempler på interessante oplevelser og spændende personer, som de lærte at kende. Men det er et gennemgående element, at Felicja ofte fik mareridt om natten.

I 1968 – for 50 år siden – kom der polske jøder til Danmark, flygtet fra antisemitiske forfølgelser (igen) i Polen. Felicja meldte sig ”til tjeneste” på Carolineskolen, og de efterfølgende fire år var hun en højt værdsat medarbejder, der både underviste de polsktalende børn i dansk og gav dem praktiske informationer om forholdene i Danmark, hvilket senere blev udvidet til en slags socialtjeneste for børnenes forældre. I bogen er det desuden en interessant detalje, at når Felicja mødtes med sin kusine i Paris eller sin søster i USA, talte de jiddisch sammen.

Felicjas sidste år blev desværre triste. Hun fik Alzheimers, og med sygdommens fremadskriden blev Felicjas mareridt hyppigere og voldsommere. Felicja døde den 3. oktober 2011, 87 år gammel.

I bogen reflekterer Asger over sit lange liv, særligt over den positive effekt, som mødet med en jødisk kvinde og kendskabet til jødedommen har haft på ham. Han fortæller, hvorledes han blev uvenner med professor Niels Meyer, som han havde et nært kollegialt og venskabeligt forhold til, da denne støttede ”Boykot Israel”-bevægelsen. Efter Felicjas død fortsætter Asger med at komme på det jødiske plejehjem, Deborah Centret, hvor Felicja levede sine sidste år. Han spiller og synger for de andre beboere hver anden tirsdag til glæde for både dem og ham. Det har han nu gjort i syv år.

Det er en interessant og tankevækkende livshistorie, der oprulles, om end der også er mange detaljer, som kun kan interessere familie og venner. Bogen anbefales på det varmeste.